

POL1002 vår 2019. Sensorveiledning.

Del I

Oppgaven ligger i kjernen av emnet, hvor prinsipper for politisk og administrativ styring av staten er sentralt. Det forventes at alle får *noe* meningsfylt ut av oppgaven, selv om kunnskap ofte kan variere. Dette gjelder særlig i forhold til mekanismer, eller metoder, som brukes for parlamentarisk kontroll. Her forventes ingen å presentere en komplett liste. Det må derfor legges stor vekt på diskusjonen av de mekanismene/metodene som tas opp.

Redegjør kort for fordeling av oppgaver og ansvar mellom Stortinget og regjeringen i Norge. Dette er ment som et enkelt inngangsspørsmål, hvor hovedpoenget er at vi har parlamentarisme, og at regjeringen som utøvende statsmakt er ansvarlig i forhold til parlamentet, Stortinget. Noen vil kanskje omtale den parlamentariske styringskjeden. Dette er greit, men ikke nødvendig. Hovedhensikten er at kandidatene kort skal vise at de forstår hovedprinsippene for makt- og ansvarsdeling i Norge.

Pensumdekning: Bl.a. Nordbys gjesteforelesning og bok (sistnevnte er anbefalt pensum), samt Kierulfs artikkel. Ellers er problemstillingene dekket i forelesninger (både i del I og del II). Per Kristian Foss holdt en gjesteforelesning om Riksrevisjonen, som er relevant. Det ble lagt ut notater for gjesteforelesningene. Angitt pensumdekning gjelder for hele oppgaven.

Hva er parlamentarisk kontroll, hva blir kontrollert i slik kontroll, og hvilke er de viktigste mekanismene for å utøve kontrollen? Her er siktemålet å få fram hvordan Stortinget går fram i praksis for å kontrollere regjeringen. Det er et politisk ansvar, og Stortinget kan – rent teoretisk også uten nærmere begrunnelse – vedta mistillit mot regjeringen. Det er særlig fasen forut for et eventuelt mistillitsvotum som ønskes diskutert, hvor et faktagrunnlag etableres. Her kommer mekanismene/metodene inn: Riksrevisjonen, Sivilombudsmannen, kontrollhøringer (åpne/lukkede), spørretime/spontanspørretime, osv. Inn. Det kreves at kandidatene redegjør for kun noen av kontrollmekanismene – og her kan det ikke kreves for mye. Det skal mest legges vekt på kvaliteten i diskusjonen av de som nevnes (jf. ovenfor). De som eventuelt svarer utfyllende på dette punktet, bør likevel få noe ekstra uttelling for det.

Forklar kort hvordan kontrollmekanismene virker i praksis, og diskuter om virkningen av dem kan ha sammenheng med det parlamentariske grunnlaget en regjering har i Stortinget. Dette er en utdyping i forhold til delspørsmålet ovenfor. Her vil gode kandidater kunne få fram at dynamikken i forholdet mellom de to politiske statsmaktene kan variere med omstendigheter og over tid. Også her gjelder det å premiere de som kan bidra med ekstra innsikt, heller enn å straffe de som eventuelt kan ha en mer begrenset forståelse.

Et moment det ikke forventes at kandidatene har med, som bør gi ekstra uttelling for de som har det med, er de kongelige *prerogativer* (enerett for regjeringen - Kongen i statsråd- og en etterlevning fra tidligere tiders styring. Regjeringen har et politisk ansvar ovenfor Stortinget også i tilknytning til disse feltene, men "kontrollen" er indirekte, med et krav om gode nok løsninger og resultater i stort, og derfor mindre detaljert og inngripende enn på andre felter. Feltene dette gjelder er bl.a. pengepolitikk, forsvarspolitik, og utenrikspolitik.

Gode kandidater vil her kunne vise at de forstår hvordan kontrollen utøves i praksis.

Illustrér gjerne med den parlamentariske situasjonen under regjeringen Solberg (siden 2013, og med to senere utvidelser). Regjeringen Solberg anses som godt egnet til å illustrere, etter som det bl.a. inntil utvidelse nr. to nylig, hvor Krf gikk inn i regjeringen, har vært en mindretallsregjering avhengig av å sikre støtte i Stortinget – selv om Krf og Venstre, som ikke var med fra starten, og senere Krf før de trådte inn i regjeringen, var forpliktet til politisk støtte gjennom framforhandlede avtaler. Et viktig poeng er at Stortinget kan bli mer interessert i detaljert kontroll, dersom det er en viss mulighet for at kritikk av middels styrke kan få politiske konsekvenser. Dette er mest sannsynlig hvis regjeringens grunnlag i Stortinget er nokså svakt. Det parlamentariske grunnlaget kan påvirke utøvelsen av kontroll, både mht. valg av kontrollmekanismer og i bruken av dem. Også andre eksempler kan brukes. Vurderingen i forhold til bruk av eksempler må ikke være for streng. Studentene har ulike på dette punktet forutsetninger, kunnskaper og interesser som vi ikke i utgangspunktet er interessert i å rangere.

Sensurveiledning

Generelt

Noen generelle betraktninger:

Del 2 teller 50 % av karakteren i Pol 1002. Spørsmål 1 og 2 innenfor del 2 teller like mye. I spørsmål 1 skal studentene svare på 4 av 6 kortsvarsoppgaver. Siden studenten kan velge bort to av de 6 kortsvarsoppgavene er det viktig at de fire gjenstående er besvart. Mangler det ytterligere svar noen må det tolkes som at det er vesentlige mangler i kandidatens kunnskaper, og man bør være restriktive med å gi bedre enn C.

1. Om de ulike begrepene

- a. Studenten bør kunne gjøre rede for den parlamentariske styringskjeden, Fra folk til parti gjennom nominasjon, til storting (og/eller kommunestyre, gjennom valg, til regjeringen, og vider til forvaltningen. Litt om forholdet mellom storting og regjering bør også med her. I forelesning har jeg beskrevet den parlamentariske styringskjeden som en idealisert modell av hvordan gangen i et parlamentariske demokrati fungerer. Fler av de andre begrepene vi har diskutert (rettsliggjøring, korporatisme, governance, europeisering osv) bryter med logikken i den parlamentariske styringskjeden. Dette er det også fint om studentene nevner.
- b. Studenten må kunne gjøre rede for hovedtrekkene ved St. Lagués modifiserte metode for fordeling av delegater, og hva den har som konsekvens i forhold til sammensetningen av stortinget. Metoden har 1.4-3-5-7-9 som delingstall, og delingstallet 1,4 gir de store partiene en fordel.
- c. Rettsliggjøring innebærer at utviklingen i retning av stadig flere lovfestede rettigheter til befolkningen også fører med seg at rommet for politiske beslutninger reduseres. Man kan dermed også snakke om en forskyving av makt fra den politiske statsmakt til den juridiske statsmakt. I Pol 1002 er dette beskrevet i tilknytning til maktutredningens konklusjoner, i forbindelse med EU og EU rettens økende betydning, og i Hatlands artikkel om rettsliggjøring av velferdspolitikken.
- d. Her er det ønskelig at studentene kan gjøre rede for Webers idealtypiske byråkratimodell. Det er også fint om de kommenterer forskjellen på byråkrati som idealtypisk og empirisk begrep. Trekk ved Webers modell er:
 - i. Faste kompetanseområder, med
 1. Embedsplikter, hvor
 2. myndigheten er spesifikk og regulert, og hvor det er
 3. formelle kvalifikasjonskrav i forbindelse med ansettelse
 - ii. Embedshierarki
 - iii. Dokumentasjon
 - iv. Ansettelse krever teoretisk skoleing
 - v. Fulltidsbeskjeftigelse
 - vi. Generelle regler
- e. Begrepet Governance er beskrevet på flere måter i ulike deler av litteraturen. Studentene har hatt Røyseland og Vabo's artikkel om samstyring på pensum, så det er naturlig at de trekker på den. Samtidig har jeg i forelesning tatt utgangspunkt i Williamsons modell som vektlegger governance som koordinering når marked, politikk eller sivilsamfunn ikke alene kan fungere. Her er det derfor rimelig å gi studentene rom til å forstå begrepet på noe ulike måter (som er forankret i relevant litteratur).
- f. Folkesuverenitetsprinsippet er at statens legitime makt springer ut av folket. I norsk politikk er dette gjenspeilet i uttrykket «all makt i denne sal» (Stortinget) og parlamentarismen.

2. I oppgave 2 skal studentene svare på en av to drøftingsoppgaver.

- a. I denne oppgaven er tanken at studentene skal ta utgangspunkt i K.D.Jacobsens artikkel om lojalitet og faglig uavhengighet. Rollekonflikter kan forstås som roller med innbyrdes motsetningsfylte forventninger. Jacobsen trekker fram at byråkraten for det første skal ha Lojalitet i fht politisk ledelse – redskap for distinkte politiske parter/synspunkter, samtidig som han/hun skal være Nøytral i fht partipolitiske føringer. Han/hun skal kunne være et redskap for en hvilket som helst regjering et politisk flertall vil kunne leve med. For det andre skal faglige synspunkter underordnes politiske føringer – faget tjener politikken – samtidig som faglige synspunkter skal legges frem selv om det kan gå mot oppfatningen hos den politisk ledelse. Disse spenningene eller dilemmaene i rollen til den statsansatte kan ha konsekvenser for hvordan han/hun agerer og for hvordan politiske ledelse forstår og forholder seg til den statsansatte.
- I denne oppgaven er jeg mer opptatt av at studenten klarer å presentere et resonnement om disse spørsmålene enn om de har med alle poeng fra pensum.
- b. Dette spørsmålet tar direkte utgangspunkt i Hilmar Rommetvedts bok «Politikkens allmengjøring...» Her vil de gode studentene ha lest og forstått Rommetvedts argument og de vil kunne diskutere hva dette innebærer. Drøftingen vil kunne gjennomføres på mange måter og det bør det være rom for.

En student som har kunnet svare på alle spørsmålene med tydelig forankring i pensum (ikke nødvendigvis med referanser) uten at det er noen åpenbare feil eller mangler har gjort en god eksamen (A til C+) mht del 2. Tidsbegrensingen og de mange spørsmålene gjør at jeg ikke forventer at man går veldig dypt inn i de enkelte begrep og resonnementer.